Samling af Afgørelser

DOMSTOLENS DOM (Anden Afdeling)

8. maj 2025 *

»Præjudiciel forelæggelse – retligt samarbejde i straffesager – direktiv (EU) 2016/1919 – retshjælp – direktiv 2013/48/EU – ret til adgang til advokatbistand i straffesager – proceduremæssige garantier for sårbare personer – fastlæggelse af disse personers sårbarhed – retlig formodning foreligger ikke – direkte virkning – afhøring af en mistænkt uden tilstedeværelse af en advokat – antagelighed af bevismateriale indhentet i strid med de proceduremæssige rettigheder«

I sag C-530/23 [Barało] [i],

angående en anmodning om præjudiciel afgørelse i henhold til artikel 267 TEUF, indgivet af Sąd Rejonowy we Włocławku (retten i første instans i Włocławek, Polen) ved afgørelse af 17. august 2023, indgået til Domstolen den 17. august 2023, i straffesagen mod

K.P.,

procesdeltager:

Prokurator Rejonowy we Włocławku,

har

DOMSTOLEN (Anden Afdeling),

sammensat af afdelingsformanden, K. Jürimäe (refererende dommer), Domstolens præsident, K. Lenaerts, som fungerende dommer i Anden Afdeling, og dommerne M. Gavalec, Z. Csehi og F. Schalin,

generaladvokat: T. Ćapeta,

justitssekretær: A. Calot Escobar,

på grundlag af den skriftlige forhandling,

efter at der er afgivet indlæg af:

– Prokurator Rejonowy we Włocławku ved par T. Rutkowska-Szmydyńska,

* Processprog: polsk.

[i] Den foreliggende sags navn er et vedtaget navn. Det svarer ikke til et navn på en part i sagen.

– den polske regering ved B. Majczyna, som befuldmægtiget,

– den tjekkiske regering ved M. Smolek, T. Suchá og J. Vláčil, som befuldmægtigede,

– Europa-Kommissionen ved J. Hottiaux og M. Wasmeier, som befuldmægtigede,

og efter at generaladvokaten har fremsat forslag til afgørelse i retsmødet den 14. november 2024,

afsagt følgende

Dom

1 Anmodningen om præjudiciel afgørelse vedrører fortolkningen af:

– artikel 6, stk. 1-3, TEU og artikel 19, stk. 1, andet afsnit, TEU

– artikel 4 og 47 i Den Europæiske Unions charter om grundlæggende rettigheder (herefter »chartret«)

– artikel 1, stk. 2, artikel 2, stk. 1, litra b), artikel 4, stk. 5, samt artikel 8 og 9 i Europa-Parlamentets og Rådets direktiv (EU) 2016/1919 af 26. oktober 2016 om retshjælp til mistænkte og tiltalte i straffesager og til eftersøgte i sager angående europæiske arrestordrer (EUT 2016, L 297, s. 1)

– artikel 3, stk. 2, litra a)-c), og artikel 3, stk. 3, litra a) og b), i Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2013/48/EU af 22. oktober 2013 om ret til adgang til advokatbistand i straffesager og i sager angående europæiske arrestordrer og om ret til at få en tredjemand underrettet ved frihedsberøvelse og til at kommunikere med tredjemand og med konsulære myndigheder under frihedsberøvelsen (EUT 2013, L 294, s. 1)

– punkt 6, 7, 11 og 13 i Kommissionens henstilling (2013/C 378/02) af 27. november 2013 om retssikkerhedsgarantier for sårbare personer, der er mistænkt eller tiltalt i straffesager (EUT 2013, C 378, s. 8, herefter »Kommissionens henstilling«), samt

– princippet om EU-rettens forrang, princippet om EU-rettens effektivitet og princippet om EU-rettens direkte virkning.

2 Anmodningen er blevet indgivet i forbindelse med en straffesag mod K.P. for dels besiddelse af euforiserende stoffer og psykotrope stoffer, dels kørsel under påvirkning af euforiserende stoffer.

Retsforskrifter

Folkeretten

3 Punkt 23 og 32 i De Forenede Nationers principper og retningslinjer for adgang til retshjælp i strafferetssystemer, vedtaget af generalforsamlingen den 20. december 2012 ved resolution 67/187, har følgende ordlyd:

»23. Det påhviler politiet, anklagemyndigheder og retsinstanser at sikre, at de personer, der giver møde for dem, og som ikke har midler til at betale en advokat og/eller er sårbare, får juridisk bistand.

[...]

32. Der skal træffes særlige foranstaltninger for at sikre, at der reelt er adgang til juridisk bistand for kvinder, børn og grupper med særlige behov, herunder, men ikke begrænset til [...] psykisk syge [og] stofmisbrugere [...]. Disse foranstaltninger skal tage hensyn til disse gruppers særlige behov og skal tilpasses køn og alder.«

EU-retten

Direktiv 2013/48

4 Følgende fremgår af 50. og 51. betragtning til direktiv 2013/48:

»(50) Medlemsstaterne bør sikre, at retten til et forsvar og en retfærdig rettergang respekteres ved vurderingen af mistænktes eller tiltaltes forklaringer eller af beviser, der er indhentet i strid med deres ret til adgang til advokatbistand, eller i tilfælde, hvor der var givet tilladelse til fravigelse af denne ret i henhold til dette direktiv. I denne forbindelse bør der tages hensyn til Den Europæiske Menneskerettighedsdomstols retspraksis, som har fastslået, at retten til et forsvar i princippet lider uoprettelig skade, når inkriminerende forklaringer, der blev afgivet under politiets afhøring, uden at der var givet adgang til advokatbistand, bruges til at få den pågældende dømt. Dette bør ikke berøre brugen af forklaringer til andre formål, som er tilladt i henhold til national lovgivning, såsom når det er nødvendigt for at tage hastende efterforskningsskridt for at undgå, at der begås andre lovovertrædelser, eller at afværge alvorlige konsekvenser for en person, eller når der er et hastende behov for at forhindre væsentlig skade for en straffesag, hvor adgang til advokatbistand eller udsættelse af efterforskningen uopretteligt vil skade den igangværende efterforskning i forbindelse med grov kriminalitet. Dette bør heller ikke berøre anvendelsen af nationale regler eller systemer vedrørende antageligheden af bevismateriale og bør ikke forhindre medlemsstaterne i at opretholde et system, hvorefter alt eksisterende bevismateriale kan fremlægges for en domstol eller en dommer, uden at der på forhånd eller separat foretages en vurdering af antageligheden af sådant bevismateriale.

(51) Omsorgspligten over for mistænkte eller tiltalte, der befinder sig i en potentielt svag position, er et grundprincip i et retfærdigt retsvæsen. Anklagemyndigheden, de retshåndhævende myndigheder og de retslige myndigheder bør derfor gøre det lettere for sådanne personer effektivt at udøve rettighederne i dette direktiv, f.eks. ved at tage hensyn til enhver potentiel sårbarhed, der påvirker deres evne til at gøre brug af retten til adgang til advokatbistand og til at få en tredjemand underrettet ved frihedsberøvelse, og ved at tage hensigtsmæssige skridt til at sikre, at disse rettigheder garanteres.«

5 Dette direktivs artikel 2 med overskriften »Anvendelsesområde« fastsætter i stk. 1:

»Dette direktiv finder anvendelse på mistænkte eller tiltalte under straffesager fra det tidspunkt, hvor de kompetente myndigheder i en medlemsstat ved officiel meddelelse eller på anden vis har underrettet dem om, at de er mistænkt eller tiltalt for at have begået et strafbart forhold, og uanset om de er frihedsberøvet. Det finder anvendelse indtil straffesagens afslutning, dvs. den endelige afgørelse af spørgsmålet om, hvorvidt den mistænkte eller tiltalte har begået lovovertrædelsen, herunder efter omstændighederne domsafsigelsen og afgørelsen i en eventuel appelsag.«

6 Direktivets artikel 3 med overskriften »Retten til adgang til advokatbistand under straffesager« har følgende ordlyd:

»1. Medlemsstaterne sikrer, at mistænkte og tiltalte har ret til adgang til advokatbistand på et sådant tidspunkt og på en sådan måde, at de pågældende sættes i stand til i praksis og effektivt at udøve deres ret til et forsvar.

2. Mistænkte eller tiltalte har ret til adgang til advokatbistand uden unødig forsinkelse. Under alle omstændigheder har mistænkte eller tiltalte adgang til advokatbistand fra følgende tidspunkter, alt efter hvad der indtræffer først:

a) inden de afhøres af politiet eller af en anden retshåndhævende eller retslig myndighed

b) når efterforskningsmyndigheder eller andre kompetente myndigheder træffer efterforskningsmæssige eller andre bevissikrende foranstaltninger i overensstemmelse med stk. 3, litra c)

c) uden unødig forsinkelse efter frihedsberøvelsen

d) hvis de er blevet indstævnet for en domstol med kompetence til afgørelse af straffesager, i tilstrækkelig god tid inden de giver møde for denne domstol.

3. Retten til adgang til advokatbistand indebærer følgende:

a) Medlemsstaterne sikrer, at mistænkte eller tiltalte har ret til at mødes i enrum og kommunikere med den advokat, der repræsenterer dem, herunder forud for afhøringer med politiet eller med en anden retshåndhævende eller retslig myndighed.

b) Medlemsstaterne sikrer, at mistænkte eller tiltalte har ret til deres advokats tilstedeværelse og effektive deltagelse under en afhøring. En sådan deltagelse sker i overensstemmelse med procedurerne i national ret, forudsat at disse procedurer ikke er til skade for den effektive udøvelse og det væsentlige indhold af den pågældende rettighed. Deltager en advokat i en

afhøring, føres det forhold, at en sådan deltagelse har fundet sted, til protokol ved anvendelse af proceduren for protokolførelse i overensstemmelse med den pågældende medlemsstats lovgivning.

[...]«

7 Samme direktivs artikel 12 med overskriften »Retsmidler« bestemmer:

»1. Medlemsstaterne sikrer, at mistænkte eller tiltalte under straffesager samt eftersøgte personer i sager angående europæiske arrestordrer har effektive retsmidler i henhold til national ret i tilfælde, hvor rettighederne i henhold til dette direktiv tilsidesættes.

2. Uden at det berører nationale regler og systemer vedrørende antageligheden af bevismateriale, sikrer medlemsstaterne, under straffesager, ved vurderingen af mistænktes eller tiltaltes forklaringer, der er afgivet, eller af beviser[,] der er indhentet[…] i strid med de pågældendes ret til adgang til advokatbistand, eller i tilfælde, hvor der er givet tilladelse til fravigelse af denne ret i henhold til artikel 3, stk. 6, at retten til et forsvar og en retfærdig rettergang respekteres.«

8 Artikel 13 i direktiv 2013/48 har følgende ordlyd:

»Medlemsstaterne sikrer, at der ved anvendelsen af dette direktiv tages hensyn til særlige behov hos mistænkte og tiltalte, der er sårbare.«

Direktiv 2016/1919

9 Følgende fremgår af 1., 3., 4., 6., 17.-19., 23. og 24. betragtning til direktiv 2016/1919:

»(1) Formålet med dette direktiv er at sikre effektiviteten af retten til adgang til advokatbistand som fastsat i [direktiv 2013/48] ved, at medlemsstaterne finansierer adgangen til advokatbistand for mistænkte og tiltalte i straffesager [...].

[...]

(3) [Chartrets] [a]rtikel 47, stk. 3, [...] sikrer retten til retshjælp i straffesager i overensstemmelse med de betingelser, der er fastlagt i [denne bestemmelse]. [...]

(4) Den 30. november 2009 vedtog Rådet [for Den Europæiske Union] en resolution om en køreplan med henblik på at styrke mistænktes eller tiltaltes proceduremæssige rettigheder i straffesager [(EUT 2009, C 295, s. 1)] (»køreplanen«). Trin for trin opfordres der i køreplanen til vedtagelse af foranstaltninger vedrørende retten til oversættelse og tolkning (foranstaltning A), retten til oplysninger om rettigheder og om tiltalen (foranstaltning B), retten til juridisk rådgivning og retshjælp (foranstaltning C), retten til at kommunikere med pårørende, arbejdsgivere og konsulære myndigheder (foranstaltning D) og særlige beskyttelsesforanstaltninger for mistænkte eller tiltalte, som er sårbare (foranstaltning E).

[...]

(6) Der er hidtil blevet vedtaget fem foranstaltninger om proceduremæssige rettigheder i straffesager i henhold til køreplanen, nemlig [Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2010/64/EU af 20. oktober 2010 om retten til tolke- og oversætterbistand i straffesager (EUT 2010, L 280, s. 1), Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2012/13/EU af 22. maj 2012 om ret til information under straffesager (EUT 2012, L 142, s. 1), direktiv 2013/48, Europa-Parlamentets og Rådets direktiv (EU) 2016/343 af 9. marts 2016 om styrkelse af visse aspekter af uskyldsformodningen og retten til at være til stede under retssagen i straffesager (EUT 2016, L 65, s. 1), og Europa-Parlamentets og Rådets direktiv (EU) 2016/800 af 11. maj 2016 om retssikkerhedsgarantier for børn, der er mistænkte eller tiltalte i straffesager (EUT 2016, L 132, s. 1)].

[...]

(17) I overensstemmelse med artikel 6, stk. 3, litra c), i [den europæiske konvention til beskyttelse af menneskerettigheder og grundlæggende frihedsrettigheder, undertegnet i Rom den 4. november 1950 (herefter »EMRK«)], skal mistænkte og tiltalte, som ikke har tilstrækkelige midler til at betale for advokatbistand, have ret til retshjælp, når dette er påkrævet i retfærdighedens interesse. Denne minimumsregel giver medlemsstaterne mulighed for at anvende en trangsvurdering, en vurdering af sagens realitet eller begge dele. Anvendelsen af disse vurderinger bør ikke medføre begrænsning eller fravigelse af de rettigheder og proceduremæssige garantier, som er sikret i henhold til chartret og EMRK som fortolket af Domstolen og af [Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol].

(18) Medlemsstaterne bør fastlægge praktiske ordninger for ydelse af retshjælp. Det kan i sådanne ordninger bestemmes, at retshjælp bevilges efter anmodning fra en mistænkt, tiltalt eller eftersøgt. Navnlig under hensyntagen til behovene hos sårbare personer bør en sådan anmodning dog ikke være en materiel betingelse for bevilling af retshjælp.

(19) De kompetente myndigheder bør bevilge retshjælp uden unødig forsinkelse, og senest inden den pågældende afhøres af politiet, af en anden retshåndhævende myndighed eller af en judiciel myndighed, eller inden de særlige efterforskningsmæssige eller bevissikrende foranstaltninger, der er omhandlet i dette direktiv, udføres. Hvis de kompetente myndigheder ikke er i stand til at gøre dette, bør de i det mindste bevilge retshjælp på et akut eller foreløbigt grundlag, før en sådan afhøring eller før sådanne efterforskningsmæssige eller bevissikrende foranstaltninger udføres.

[...]

(23) Medlemsstaterne bør, når de gennemfører dette direktiv, sikre overholdelse af den grundlæggende ret til retshjælp, jf. bestemmelserne i chartret og EMRK. I denne forbindelse bør de overholde De Forenede Nationers principper og retningslinjer for adgang til retshjælp i strafferetssystemer.

(24) Uden at det berører bestemmelser i national ret vedrørende en advokats obligatoriske tilstedeværelse, bør en kompetent myndighed uden unødig forsinkelse træffe afgørelse om, hvorvidt der skal bevilges retshjælp. Den kompetente myndighed bør være en uafhængig myndighed, der er kompetent til at træffe afgørelser om bevilling af retshjælp, eller en domstol, herunder en enkelt dommer. I hastetilfælde bør en midlertidig inddragelse af politiet og anklagemyndigheden dog også være mulig i det omfang, dette er nødvendigt for at kunne bevilge rettidig retshjælp.«

10 Dette direktivs artikel 1 med overskriften »Genstand« har følgende ordlyd:

»1. Dette direktiv fastlægger fælles minimumsregler vedrørende retten til retshjælp for:

a) mistænkte og tiltalte i straffesager, […]

[…]

2. Nærværende direktiv supplerer direktiv 2013/48[…] og direktiv […] 2016/800. Intet i nærværende direktiv må fortolkes således, at det indebærer en begrænsning i de rettigheder, der er fastsat i de nævnte direktiver.«

11 Artikel 2 i direktiv 2016/1919 med overskriften »Anvendelsesområde« bestemmer i stk. 1 og 2:

»1. Dette direktiv finder anvendelse på mistænkte og tiltalte i straffesager, som har ret til adgang til advokatbistand i medfør af direktiv 2013/48[…], og som:

a) frihedsberøves

b) skal bistås af en advokat i henhold til EU-retten eller national ret, eller

c) skal eller kan deltage i efterforskningsmæssige eller bevissikrende foranstaltninger, herunder som minimum følgende:
   i) konfrontationsparader
   ii) konfrontationer
   iii) rekonstruktioner af gerningsstedet.

2. Dette direktiv finder også anvendelse ved anholdelse i den fuldbyrdende medlemsstat af eftersøgte, som har ret til adgang til advokatbistand i medfør af direktiv 2013/48[…].«

12 Artikel 4 i direktiv 2016/1919 med overskriften »Retshjælp i straffesager« er affattet således:

»1. Medlemsstaterne sikrer, at mistænkte og tiltalte, som ikke har tilstrækkelige midler til at betale for advokatbistand, har ret til retshjælp, når dette er påkrævet i retfærdighedens interesse.

2. Medlemsstaterne kan anvende en trangsvurdering, en vurdering af sagens realitet eller begge dele som grundlag for en afgørelse om, hvorvidt der skal bevilges retshjælp i overensstemmelse med stk. 1.

[…]

5. Medlemsstaterne sikrer, at der bevilges retshjælp uden unødig forsinkelse, og senest inden den pågældende afhøres af politiet, af en anden retshåndhævende myndighed eller af en retslig myndighed, eller inden de efterforskningsmæssige eller bevissikrende foranstaltninger, der er omhandlet i artikel 2, stk. 1, litra c), udføres.

[…]«

13 Dette direktivs artikel 8 med overskriften »Retsmidler« har følgende ordlyd:

»Medlemsstaterne sikrer, at mistænkte, tiltalte og eftersøgte har adgang til effektive retsmidler i henhold til national ret i tilfælde af krænkelse af deres rettigheder i henhold til dette direktiv.«

14 Direktivets artikel 9 med overskriften »Sårbare personer« er affattet som følger:

»Medlemsstaterne sikrer, at der ved gennemførelsen af dette direktiv tages hensyn til de særlige behov hos mistænkte, tiltalte og eftersøgte, som er sårbare.«

15 Samme direktivs artikel 11 med overskriften »Forholdet til det eksisterende beskyttelsesniveau« fastsætter:

»Intet i dette direktiv må fortolkes således, at det indebærer en begrænsning i eller undtagelse fra de rettigheder og proceduremæssige garantier, der er sikret i henhold til chartret, EMRK eller andre relevante folkeretlige regler eller retsregler i medlemsstaterne, der fastsætter et højere beskyttelsesniveau.«

Kommissionens henstilling

16 Følgende fremgår af 1., 6., 7., 11. og 13. betragtning til Kommissionens henstilling:

»(1) Formålet med denne henstilling er at tilskynde medlemsstaterne til at styrke de processuelle rettigheder for alle mistænkte eller tiltalte personer, der ikke er i stand til at forstå og deltage effektivt i en straffesag på grund af alder, deres fysiske eller mentale tilstand eller handicap (»sårbare personer«).

[...]

(6) Det er af afgørende betydning, at sårbarheden hos en person, der er mistænkt eller tiltalt i en straffesag, hurtigt erkendes og anerkendes. I dette øjemed bør politiet, retshåndhævende eller retslige myndigheder foretage en indledende vurdering. De kompetente myndigheder bør også kunne anmode en uafhængig sagkyndig om at undersøge, hvor sårbar personen er, den sårbare persons behov og hensigtsmæssigheden af de foranstaltninger, der måtte være truffet eller som påtænkes truffet i forhold til den sårbare person.

(7) Mistænkte eller tiltalte personer eller deres advokater bør have ret til at anfægte efter national ret vurderingen af deres potentielle sårbarhed i straffesager, navnlig hvis den vil kunne hæmme eller begrænse udøvelsen af deres grundlæggende rettigheder. Denne ret indebærer ikke en forpligtelse for medlemsstaterne til at sørge for en specifik appelprocedure, en separat ordning eller en klageprocedure, hvor en sådan undladelse eller et sådant afslag kan anfægtes.

[...]

(11) Personer, der er anerkendt som værende særligt sårbare, er ikke i stand til at følge og forstå en straffesag. For at sikre, at deres ret til en retfærdig rettergang iagttages, bør de ikke kunne give afkald på deres ret til advokatbistand.

[...]

(13) Sårbare personer er ikke altid i stand til at forstå indholdet af de politiafhøringer, som de underkastes. For at undgå enhver indsigelse mod indholdet af en afhøring og dermed unødig gentagelse af afhøringer, bør disse afhøringer optages med henblik på eventuel audiovisuel gengivelse.«

17 Punkt 4 i denne henstilling findes i afdeling 2 heri, som har overskriften »Identifikation af sårbare personer«. Dette punkt 4 har følgende ordlyd:

»Sårbare personer bør omgående identificeres og anerkendes som sådanne. Medlemsstaterne bør sikre sig, at alle kompetente myndigheder kan lade en uafhængig sagkyndig foretage en lægeundersøgelse med henblik på at identificere sårbare personer og fastsætte omfanget af deres sårbarhed og deres særlige behov. Denne sagkyndige kan afgive en begrundet udtalelse om, hvorvidt de trufne eller påtænkte foranstaltninger er hensigtsmæssige i forhold til den sårbare person.«

18 Henstillingens afdeling 3, som har overskriften »Sårbare personers rettigheder«, indeholder ti dele, hvoraf fire har overskrifterne »Ikkeforskelsbehandling«, »Sårbarhedsformodning«, »Ret til advokatbistand« og »Optagelse af afhøringer«. Samme henstillings punkt 6, som findes i den første af disse fire dele, har følgende ordlyd:

»De processuelle rettigheder, der indrømmes sårbare personer, bør iagttages under hele straffesagen, idet der tages hensyn til arten og omfanget af deres sårbarhed.«

19 Punkt 7 i Kommissionens henstilling, som findes i den del, der har overskriften »Sårbarhedsformodning«, er affattet som følger:

»Medlemsstaterne bør opstille en sårbarhedsformodning navnlig for så vidt angår personer med alvorlige psykologiske, intellektuelle, fysiske eller sensoriske funktionsnedsættelser, psykisk sygdom eller kognitive lidelser, som hindrer dem i at forstå og effektivt deltage i retssagen.«

20 Denne henstillings punkt 11, som findes i den del, der har overskriften »Ret til advokatbistand«, har følgende ordlyd:

»Hvis en sårbar person er ude af stand til at forstå og følge med i retssagen, bør der ikke gives afkald på retten advokatbistand i medfør af direktiv 2013/48[...].«

21 Henstillingens punkt 13, som findes i den del, der har overskriften »Optagelse af afhøringer«, er affattet som følger:

»Alle afhøringer af sårbare personer under efterforskningen bør optages med henblik på eventuel audiovisuel gengivelse.«

Polsk ret

22 I henhold til artikel 6 i ustawa – Kodeks postępowania karnego (lov om strafferetspleje) af 6. juni 1997 (Dz. U. af 2022, pos. 1375) i den affattelse, der finder anvendelse i straffesagen i hovedsagen (herefter »strafferetsplejeloven«), har tiltalte ret til et forsvar, herunder ret til advokatbistand. Vedkommende underrettes om denne rettighed.

23 Strafferetsplejelovens artikel 79 fastsætter i stk. 1, at i en straffesag skal tiltalte have advokatbistand, hvis der er rimelig tvivl om, hvorvidt den pågældendes evne til at anerkende gerningens betydning eller kontrollere sin adfærd enten var ikke-eksisterende eller betydeligt begrænset på gerningstidspunktet (nr. 3), og når der er rimelig tvivl om, hvorvidt den pågældendes mentale helbred tillader vedkommende at deltage i retssagen eller forsvare sig på en selvstændig og fornuftig måde (nr. 4). Strafferetsplejelovens artikel 79, stk. 3, bestemmer endvidere, at i de tilfælde, der navnlig er omhandlet i stk. 1 i denne artikel 79, er tilstedeværelsen af en advokat obligatorisk i retsmødet og i de møder, som den tiltalte person er forpligtet til at deltage i.

24 I medfør af strafferetsplejelovens artikel 168a kan beviser ikke erklæres for uantagelige alene med den begrundelse, at de er fremskaffet i strid med processuelle regler eller ved hjælp af en forbudt handling som omhandlet i straffelovens artikel 1, stk. 1, medmindre beviserne er fremskaffet i forbindelse med en offentlig tjenestemands udøvelse af officielle opgaver som følge af drab, forsætlig legemsbeskadigelse eller frihedsberøvelse.

25 Strafferetsplejelovens artikel 300 vedrører en mistænkts ret til information. I denne henseende skal mistænkte inden den første afhøring informeres om sin ret til at blive hørt, til ikke at udtale sig eller til at nægte at besvare spørgsmål, om indholdet af sigtelsen og ændringerne heraf, sin ret til at fremsætte anmodninger med henblik på at gennemføre de indledende efterforskningsskridt eller efterforskningsmæssige foranstaltninger, til at blive bistået af en advokat, herunder til at anmode om, at der beskikkes en advokat i visse tilfælde, som mistænkte skal underrettes om, til at få kendskab til oplysningerne i den strafferetlige efterforsknings afsluttende sagsakter og til de rettigheder, der er fastsat i strafferetsplejelovens artikel 301, samt til de forpligtelser og konsekvenser, der er opstillet i strafferetsplejelovens artikel 74. Mistænkte skal have disse oplysninger skriftligt og bekræfte modtagelsen heraf ved at underskrive en kvittering for modtagelse af dokumentet med oplysninger.

26 I henhold til strafferetsplejelovens artikel 301 afhøres mistænkte under tilstedeværelse af en beskikket advokat, når vedkommende anmoder herom. Det forhold, at den pågældende beskikkede advokat ikke er til stede, er ikke til hinder for afhøringen.

27 I henhold til strafferetsplejelovens artikel 344a hjemviser den ret, der skal behandle sagen, den pågældende sag til anklagemyndigheden med henblik på yderligere efterforskning, såfremt sagens akter viser betydelige mangler i sagen, navnlig nødvendigheden af at indsamle beviser, og såfremt denne ret møder betydelige vanskeligheder med hensyn til at foretage de nødvendige skridt. Når den hjemviser sagen til anklagemyndigheden, angiver nævnte ret den retning, som den yderligere efterforskning skal tage, og om nødvendigt de passende foranstaltninger, der skal træffes. Denne kendelse herom kan kæres af parterne.

Tvisten i hovedsagen og de præjudicielle spørgsmål

28 Sąd Rejonowy we Włocławku (retten i første instans i Włocławek, Polen), som er den forelæggende ret i den foreliggende sag, behandler en straffesag indledt mod K.P.

29 Ifølge oplysningerne fra den forelæggende ret blev der indledt strafferetlig forfølgning under følgende omstændigheder. Den 22. juli 2022 tilbageholdt politibetjente, der havde fået meddelelse om et sammenstød mellem to køretøjer, K.P. Han befandt sig uden for sin bil, var nervøs og talte på en forvirret og usammenhængende måde.

30 Politibetjentene bad ham om at udlevere alle genstande i hans besiddelse, som potentielt var forbudte. K.P. tog plastikposer med hvidt pulver og en grønfarvet tør substans op af en taske. Disse stoffer blev beslaglagt og efterfølgende identificeret som værende muligvis henholdsvis amfetamin og marihuana.

31 Efter at være blevet stoppet blev K.P. arresteret og bragt til hospitalet, hvor der blev taget en blodprøve for at kontrollere, om han havde indtaget euforiserende stoffer. Han blev sigtet for at være i besiddelse af et euforiserende stof og et psykotropt stof.

32 K.P. blev oplyst om sin ret til at være bistået af en advokat efter eget valg og om retten til at få beskikket en advokat, hvis hans økonomiske situation ikke gjorde det muligt for ham at vælge en advokat. Han blev også informeret om sin ret til at blive hørt, til ikke at udtale sig og til at nægte at besvare spørgsmål. Afhøringsrapporten indeholder en bemærkning fra en politibetjent om, at »ifølge hans forklaring er [K.P.] ved sine fulde fem, han er ikke eller har ikke været under nogen psykiatrisk, medicinsk eller neurologisk behandling«.

33 K.P gav ikke afkald på sin ret til at lade sig bistå af en advokat, men han anmodede heller ikke om at kontakte en. Der er ingen beviser for, at politibetjenten undersøgte K.P. for at afgøre, om han på tidspunktet for afhøringen var påvirket af produkter eller stoffer, der nedsatte hans dømmekraft eller evne til at huske de faktiske omstændigheder, eller om han var påvirket af euforiserende stoffer.

34 De stoffer, som K.P. var i besiddelse af, og som blev beslaglagt, samt de blodprøver, der var udtaget på hospitalet, var genstand for en videnskabelig analyse. Henset til koncentrationen af amfetamin i disse prøver blev det konkluderet, at K.P. på tidspunktet for blodprøven var »under indflydelse af et stof med en virkning svarende til alkohol«. Den 7. august 2022 blev han således tiltalt for at have kørt bil under påvirkning af et stof med en virkning svarende til alkohol.

35 Anklageskriftet blev overgivet til ham den 14. oktober 2022 på den psykiatriske afdeling på det hospital, hvor han var indlagt. Han blev afhørt uden tilstedeværelse af en advokat, idet anklagemyndigheden i øvrigt ikke havde anmodet om, at der blev beskikket en advokat til at bistå ham. Afhøringen af ham blev heller ikke optaget audiovisuelt.

36 Forud for denne afhøring den 22. august 2022 erklærede en psykiater, som tidligere havde behandlet K.P., under sin egen afhøring, at K.P.s mentale tilstand, dvs. de alvorlige symptomer på hans psykiske sygdom, ikke gjorde det muligt for ham at deltage i behandlingen af en retssag, idet denne tilstand kunne vare ved i mindst flere uger. Det fremgår i øvrigt af K.P.s lægejournal, som blev fremsendt til anklagemyndigheden på dennes anmodning den 23. september 2022, at den pågældende havde flere indlæggelser på et psykiatrisk hospital mellem den 30. juni 2021 og den 22. juli 2022 for behandling af skizofreni og skizo-affektiv psykose. Det fremgik ligeledes heraf, at han oprindeligt var blevet diagnosticeret med en psykisk lidelse og en forstyrrelse forårsaget af skiftende brug af euforiserende stoffer og psykoaktive stoffer samt af en psykotisk mental forstyrrelse.

37 Den 15. december 2022 blev der indgivet anklageskrift til den forelæggende ret.

38 Den 28. februar 2023 besluttede den forelæggende ret på grundlag af strafferetsplejelovens artikel 344, stk. 1, at hjemvise sagen til anklagemyndigheden til yderligere efterforskning med henblik på, at K.P. blev afhørt under tilstedeværelse af en advokat, og at der blev indhentet en udtalelse fra psykiatriske sagkyndige om K.P.s mentale sundhedstilstand på tidspunktet for lovovertrædelsen og under straffesagen mod ham.

39 Denne afgørelse blev ikke desto mindre ophævet af Sąd Okręgowy we Włocławku (den regionale domstol i Włocławek, Polen) efter kære fra anklagemyndigheden. Sagen blev hjemvist til den forelæggende ret med henblik på sagens videre behandling.

40 I forbindelse hermed har den forelæggende ret anført, at den bl.a. har konstateret, at der ikke blev foretaget en individuel vurdering under efterforskningen for at afgøre, om K.P. befandt sig i en sårbar situation, der krævede beskikkelse af en advokat. Det er heller ikke blevet fastslået, om hans mentale sundhed gjorde det muligt for ham at deltage i sagen eller til at varetage sit forsvar på en uafhængig og rimelig måde.

41 Den forelæggende ret har af disse konstateringer udledt, at K.P. således blev frataget dels den minimumsbeskyttelse, som han har ret til i henhold til direktiv 2016/1919 som mistænkt og potentielt sårbar person, dels de rettigheder, som alle mistænkte kan gøre krav på i medfør af direktiv 2012/13 og direktiv 2013/48. Det drejer sig navnlig om garantien for retten til advokatbistand for de personer, der formodes at være sårbare, og disse personers ret til retshjælp, så snart de er mistænkt for at have begået en lovovertrædelse.

42 Ifølge den forelæggende ret skyldes denne situation den manglende korrekte og fuldstændige gennemførelse af disse direktiver samt den manglende gennemførelse af Kommissionens henstilling i den polske retsorden. Det skal derfor for det første afgøres, om de relevante bestemmelser i de nævnte direktiver opfylder kriterierne for direkte virkning.

43 Den forelæggende ret har i øvrigt anført, at de gældende strafferetsplejeregler ikke indeholder tilstrækkeligt præcise løsninger, der sikrer enhver person, der er omfattet af anvendelsesområdet for direktiv 2013/48 og direktiv 2016/1919, samtlige de rettigheder, der er fastsat i disse direktiver, såsom retten til øjeblikkelig adgang til advokatbistand, retten til at være bistået af en advokat på det tidligste tidspunkt forud for retssagen eller endog retten til at få sine behov identificeret straks inden afhøringen som mistænkt. Såfremt det ikke er muligt at fortolke disse bestemmelser i overensstemmelse med EU-retten, ønsker den forelæggende ret for det andet oplyst, om ikke blot de nationale retter, men i bredere forstand alle de nationale myndigheder, der er ansvarlige for lovens håndhævelse, er forpligtede til at undlade at anvende disse bestemmelser.

44 I sin anmodning om præjudiciel afgørelse har den forelæggende ret for det tredje anført, at den søger at »tilvejebringe et effektivt retsmiddel«, der kan fjerne virkningerne af tilsidesættelsen af de rettigheder, som den mistænkte skulle have haft på et tidligere tidspunkt i sagen i henhold til direktiv 2016/1919. Med henblik herpå har den henvist til dette direktivs artikel 8 og artikel 12 i direktiv 2013/48 samt til praksis fra Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol.

45 For det fjerde har den forelæggende ret rejst tvivl om situationen for en mistænkt eller tiltalt, der er identificeret som en sårbar person, til hvem der straks skal bevilges retshjælp i henhold til direktiv 2016/1919. Den forelæggende ret ønsker oplyst, om de nationale myndigheder såsom anklagemyndigheden, der deltager i og leder den indledende fase af en straffesag, er forpligtede til at sikre en effektiv retsbeskyttelse i henhold til dette direktiv, når den pågældende

lovovertrædelse kan straffes med fængsel. En effektiv anvendelse af EU-retten kræver desuden, at retsinstanserne, men også de myndigheder, der er ansvarlige for strafforfølgningen, er uafhængige og upartiske i sager, der har tilknytning til EU-retten.

46 På denne baggrund har Sąd Rejonowy we Włocławku (retten i første instans i Włocławek) besluttet at udsætte sagen og forelægge Domstolen følgende præjudicielle spørgsmål:

»1) Skal artikel 2, stk. 1, litra b), artikel 4, stk. 5, og artikel 9 i[direktiv 2016/1919,] sammenholdt med 18., 19., 24. og 27. betragtning [hertil], sammenholdt med artikel 3, stk. 2, litra a) og litra [b)], og artikel 3, stk. 3, litra a), i [direktiv 2013/48], fortolket i overensstemmelse med retningslinjerne fastlagt i punkt 6, 7, 11, 13 i [Kommissionens henstilling], fortolkes således, at disse bestemmelser indfører en ufravigelig norm, der har direkte virkning, og som gør det [ulovligt] at gennemføre foranstaltninger, såsom afhøring af en sårbar eller udsat person, uden tilstedeværelse af en advokat, i en situation, hvor der foreligger objektive og faktuelle grunde til, at der skal bevilges retshjælp, når efterforskningsmyndigheden samtidigt undlader at bevilge retshjælp ex officio (herunder også akut eller foreløbig) uden unødig forsinkelse, og inden personen (en sårbar person in concreto) afhøres af politiet, en anden retshåndhævende myndighed eller en domstol, eller før konkrete efterforskningsmæssige eller bevissikrende foranstaltninger udføres?

2) Skal artikel 2, stk. 1, litra b), artikel 4, stk. 5, og artikel 9 i[direktiv 2016/1919], sammenholdt med 18., 19., 24. og 27. betragtning [hertil], sammenholdt med [dette direktivs] artikel 1, stk. 2, [...] fortolket i overensstemmelse med retningslinjerne fastlagt i punkt 6, 7, 11, 13 i [Kommissionens henstilling], fortolkes således, at manglende identifikation af en potentielt sårbar person eller anerkendelse af, at personen er sårbar, og den manglende mulighed for at anfægte vurderingen af personens potentielt sårbare situation samt manglende bevilling af en beskikket forsvarer for denne person, ikke under nogen omstændigheder er tilladt i sager om lovovertrædelser, der kan straffes med fængsel, og uanset det forhold, at omstændighederne omkring udeladelsen af identifikation og beskikkelsen af en forsvarer udtrykkeligt er angivet i en afgørelse, der kan anfægtes, når der er påbegyndt afhøring uden tilstedeværelse af en advokat?

3) Skal artikel 2, stk. 1, litra b), og artikel 4, stk. 5, samt artikel 9 [i direktiv 2016/1919], sammenholdt med 18., 19., 24. og 27. betragtning [hertil], sammenholdt med indholdet af [dette direktivs] artikel 1, stk. 2, [...] som [fortolket] i henhold til retningslinjerne fastlagt i [punkt 6, 7, 11 og 13 i Kommissionens henstilling], fortolkes således, at en manglende indførelse af sårbarhedsformodningen i medlemsstatens straffeprocesret indebærer en hindring for, at en mistænkt kan drage fordel af garantien i artikel 9 i [direktiv 2016/1919], fortolket i lyset af punkt 11 i [Kommissionens henstilling], og at de judicielle myndigheder følgelig er forpligtede til direkte at anvende direktivets bestemmelser i en sådan situation?

4) I tilfælde af en bekræftende besvarelse af [mindst ét af de tre første spørgsmål] skal de nævnte bestemmelser i de to direktiver således fortolkes sådan, at de er til hinder for nationale bestemmelser, såsom:
   a) artikel 301, stk. 2, i strafferetsplejeloven, hvorefter den mistænkte kun efter egen anmodning afhøres under tilstedeværelse af en beskikket forsvarer, og forsvarerens manglende tilstedeværelse under afhøring af den mistænkte ikke forhindrer afhøringen

b) artikel 79, stk. 1, nr. 3 og 4, i strafferetsplejeloven, hvorefter den tiltalte (mistænkte) i straffesagen skal have en forsvarer, hvis der er rimelig tvivl om, hvorvidt den pågældendes evne til at anerkende gerningens betydning eller kontrollere sin adfærd enten var ikke-eksisterende eller betydeligt begrænset på gerningstidspunktet, samt når der er rimelig tvivl om, hvorvidt den pågældendes mentale helbred tillader vedkommende at deltage i retssagen eller forsvare sig på en selvstændig og fornuftig måde?

5) Pålægger artikel 3, stk. 2, litra a), [i direktiv 2013/48,] sammenholdt med artikel 3, stk. 3, litra b), [heri], sammenholdt med princippet om forrang og direktivers direkte virkning, at efterforskningsmyndighederne, domstolene og alle statslige myndigheder skal se bort fra bestemmelser i national ret, der er i strid med direktivet, som anført i det fjerde spørgsmål, og som følge heraf, på grund af udløbet af gennemførelsesfristen, at erstatte den nationale norm med bestemmelserne i direktivet, der har direkte virkning?

6) Skal artikel 2, stk. 1, litra b), artikel 4, stk. 5, og artikel 9 [i direktiv 2016/1919], sammenholdt med 19., 24. og 27. betragtning [hertil], fortolkes således, at i tilfælde af, at der ikke er beskikket en forsvarer for en sårbar eller særligt udsat person, i overensstemmelse med indholdet af [punkt 7 i Kommissionens henstilling], er politiet eller andre retshåndhævende myndigheder i forbindelse med den videre efterforskning eller undersøgelser ved politiet eller en anden retshåndhævende myndighed, herunder foranstaltninger, der ikke kan gentages for retten, hvor den pågældende person deltager, og den nationale ret, der behandler straffesagen, samt alle andre statslige myndigheder med ansvar for retsvæsenet i straffesager (dvs. efterforskningsmyndigheder) forpligtede til at se bort fra bestemmelser i national ret, der er i strid med direktivet, som beskrevet i det fjerde spørgsmål, og, som følge heraf, er de forpligtede til, efter udløbet af gennemførelsesfristen, at erstatte den nationale norm med de bestemmelser i direktivet, der har direkte virkning, selv om denne person, efter afslutning af efterforskningen (eller undersøgelsen), og efter at anklagemyndigheden har indgivet en anklageskrift til retten, har valgt sin egen forsvarer?

7) Skal artikel 2, stk. 1, litra b), artikel 4, stk. 5, og artikel 9 [i direktiv 2016/1919], sammenholdt med 19., 24. og 27. betragtning [hertil], sammenholdt med [dette direktivs] artikel 1, stk. 2, [...] fortolket i overensstemmelse med retningslinjer[ne] i punkt 6, 7, 11 og 13 i [Kommissionens henstilling], fortolkes således, at medlemsstaterne er forpligtede til at sikre øjeblikkelig identifikation og anerkendelse af en særligt udsat person samt retshjælp til mistænkte eller tiltalte i straffesager, som formodes at være særligt udsatte eller sårbare personer, og at sådan retshjælp er obligatorisk, selv i tilfælde, hvor de kompetente myndigheder ikke har anmodet en uafhængig sagkyndig om at vurdere graden af sårbarhed, den sårbare persons behov og egnetheden af de foranstaltninger, der er truffet eller er påtænkt truffet over for den sårbare person, indtil der er foretaget en korrekt vurdering af en uafhængig ekspert?

8) I tilfælde af et bekræftende svar på det syvende spørgsmål skal de ovennævnte bestemmelser i [direktiv 2016/1919] og Kommissionens henstilling fortolkes således, at de er til hinder for nationale bestemmelser som eksempelvis artikel 79, stk. 1, nr. 3 og 4, i strafferetsplejeloven, hvorefter en tiltalt i straffesagen kun skal have beskikket en forsvarer, hvis der er rimelig tvivl om, hvorvidt den pågældendes evne til at erkende gerningens betydning eller kontrollere sin adfærd var ikke-eksisterende eller væsentligt begrænset på gerningstidspunktet, samt når der er rimelig tvivl om, hvorvidt den pågældendes mentale helbred tillader den pågældende at deltage i retssagen eller forsvare sig på en selvstændig og fornuftig måde?

9) Skal artikel 2, stk. 1, litra b), artikel 4, stk. 5, og artikel 9 i[direktiv 2016/1919], sammenholdt med 19., 24. og 27. betragtning [hertil], sammenholdt med [dette direktivs] artikel 1, stk. 2, [...] fortolket i overensstemmelse med retningslinjerne fastlagt i punkt 6, 7, 11 og 13 i [Kommissionens henstilling], fortolkes således, at de kompetente myndigheder (anklagemyndigheden, politiet) senest inden politiets eller en anden kompetent myndigheds første afhøring af den mistænkte, straks skal foretage en identifikation og anerkendelse af den mistænktes sårbarhed i straffesagen og sikre den pågældende retten til retshjælp på et akut (eller foreløbigt) grundlag samt undlade at afhøre den mistænkte, indtil retshjælp er bevilget, eller indtil der ydes akut (foreløbig) hjælp til personen?

10) I tilfælde af et bekræftende svar på det niende spørgsmål skal artikel 2, stk. 1, litra b), artikel 4, stk. 5, og artikel 9 i[direktiv 2016/1919], sammenholdt med 19., 24. og 27. betragtning [hertil], sammenholdt med [dette direktivs] artikel 1, stk. 2, [...] som fortolket i overensstemmelse med retningslinjerne fastlagt i punkt 6, 7, 11 og 13, i [Kommissionens henstilling], fortolkes således, at disse bestemmelser pålægger medlemsstaterne en pligt til klart i deres [nationale] ret at fastlægge grunde og kriterier for fravigelser fra den øjeblikkelige identifikation og anerkendelse af en særligt sårbar mistænkt i straffesager og sikre den pågældende retshjælp eller akut (foreløbig) hjælp, og [at] enhver fravigelse skal være proportional, tidsbegrænset og [ikke] må krænke princippet om retfærdig rettergang, og [at] dette skal ske inden for rammerne af en retlig beslutning om en midlertidig fravigelse, hvilket skal kunne prøves ved en domstol?

11) Skal artikel 19, stk. 1, andet afsnit, TEUF og [chartrets] artikel 47 [...] sammenholdt med artikel 3, stk. 2, litra a), og artikel 3, stk. 3, litra a) og b), i direktiv 2013/48, sammenholdt med artikel 1, stk. 2, i og 27. betragtning til samt artikel 8 i [direktiv 2016/1919], fortolkes således, at i tilfælde af, at en retslig myndighed undlader at bevilge retshjælp ex officio til en person, der er omfattet af sårbarhedsformodningen og/eller formodes at være særligt udsat (i overensstemmelse med punkt 7 og 11 i [Kommissionens henstilling]), og at præcisere årsagerne til undladelsen, har den pågældende person ret til et effektivt retsmiddel, som omfatter en national procesretlig bestemmelse såsom artikel 344a i strafferetsplejeloven, der bestemmer, at sagen skal hjemvises til anklagemyndigheden med henblik på:
   a) efterforskningsmyndighedens gennemførelse af identifikation og anerkendelse af, at den mistænkte i straffesagen er særligt udsat
   b) at give den mistænkte mulighed for at rådføre sig med sin forsvarer, inden afhøringen påbegyndes
   c) gennemførelse af afhøring af den mistænkte med audiovisuel optagelse af afhøringen og tilstedeværelse af en forsvarer
   d) at give forsvareren mulighed for at gøre sige bekendt med sagens akter og mulighed for, at den sårbare person, og den forsvarer, der er udpeget af den mistænke, kan fremsætte eventuelle bevisanmodninger[?]

12) Skal [chartrets] artikel 4 [...] sammenholdt med artikel 6, stk. 1, TEU, artikel 2 TEU og artikel 6, stk. 3, TEU, sammenholdt med artikel 3 i [EMRK], sammenholdt med sårbarhedsformodningen i henhold til punkt 7 i [Kommissionens henstilling], fortolkes således, at [afhøring af en mistænkt på et psykiatrisk hospital af en politibetjent eller en anden person], der er bemyndiget til at foretage efterforskningsmæssige foranstaltninger, […] uden hensyntagen til usikkerhedstilstanden og under forhold, hvor den sigtede har væsentligt begrænset mulighed for at udtrykke sig, med psykisk sårbarhed og uden tilstedeværelse af en forsvarer, udgør umenneskelig behandling, hvilket forkaster en sådan proceduremæssig foranstaltning, da den er i strid med grundlæggende rettigheder i Unionen?

13) I tilfælde af en bekræftende besvarelse af det [12.] spørgsmål skal [de deri nævnte bestemmelser] fortolkes således, at de bemyndiger (eller forpligter) en national domstol, der behandler en straffesag, der er omfattet af anvendelsesområdet for [direktiv 2016/1919], sammenholdt med punkt 7 i [Kommissionens henstilling], og anvendelsesområdet for [direktiv 2013/48], til at undlade at anvende bestemmelser i national lovgivning, der er i strid med [direktiv 2016/1919], herunder navnlig artikel 168a i strafferetsplejeloven, og som følge heraf, på grund af gennemførelsesfristens udløb, at erstatte den nationale bestemmelse med de bestemmelser i [dette direktiv], der har direkte virkning, selv om personen, efter afslutning af efterforskningen (eller undersøgelsen) og anklagemyndighedens indgivelse af anklageskriftet til retten, selv har valgt en forsvarer?

14) Skal artikel 2, stk. 1, litra b), og artikel 4, stk. 5, samt artikel 9 i[direktiv 2016/1919], sammenholdt med 19., 24. og 27. betragtning [hertil], med artikel 3, stk. 2, litra a)[-]c), [og] artikel 3, stk. 3, litra b), i [direktiv 2013/48] [samt] med artikel 19, stk. 1, andet afsnit, TEU og princippet om [EU-rettens effektivitet], fortolkes således, at en offentlig anklager, der handler i sagens efterforskningsfase, er forpligtet til at handle i fuld overensstemmelse med kravene i direktiv 2016/1919, der har direkte virkning, og dermed sikre, at den mistænkte eller tiltalte, der er omfattet af beskyttelsen i ovennævnte direktiv, har effektiv retlig beskyttelse i sagen fra det tidligste af følgende tidspunkter:
    a) før den pågældende bliver afhørt af politiet eller en anden retshåndhævende myndighed eller retslig myndighed
    b) på det tidspunkt, hvor retshåndhævende myndigheder eller andre kompetente myndigheder udfører efterforskningsmæssige eller andre bevissikrende foranstaltninger i henhold til artikel 3, stk. 3, litra c), i [direktiv 2013/48]
    c) umiddelbart efter frihedsberøvelsen (hvilket også omfatter opholdet på et psykiatrisk hospital) og om nødvendigt […] at se bort fra enhver ordre fra overordnede anklagere, hvis [denne] er overbevist om, at overholdelse af disse ordre ville skade den effektive beskyttelse af den mistænkte, som er omfattet af sårbarhedsformodningen eller formodningen om at være særligt udsat, herunder den pågældendes ret til en retfærdig rettergang eller enhver anden rettighed, som denne er tillagt ved direktiv 2016/1919, sammenholdt med direktiv 2013/48?

15) I tilfælde af et bekræftende svar på det [14.] spørgsmål skal artikel 19, stk. 1, andet afsnit, TEU, der fastlægger princippet om effektiv retsbeskyttelse, sammenholdt med artikel 2 TEU og med retsstatsprincippet, som fortolket af Domstolen (jf. [dom af 27.5.2019, OG og PI (Anklagemyndighederne i Lübeck og i Zwickau), C-508/18 og C-82/19 PPU, EU:C:2019:456], og [med] princippet om domstolenes uafhængighed i artikel 19, stk. 1, andet afsnit, TEU samt [chartrets] artikel 47 [...] som fortolket af Domstolen (jf. dom af 27.2.2018, Associação Sindical dos Juízes Portugueses, C-64/16, EU:C:2018:117), fortolkes således, at disse principper – henset til, at Prokurator Generalny (øverste anklager) eller overordnede anklagemyndigheder har mulighed for at udstede bindende instrukser til anklagere på lavere niveau, som kan forpligte disse anklagere til at undlade at anvende EU-bestemmelser, der har direkte virkning, eller hindre deres anvendelse – er til hinder for en national lovgivning, der fastslår anklagemyndighedens direkte afhængighed af den udøvende myndighed, dvs. justitsministeren, og er til hinder for nationale regler, der begrænser anklagerens uafhængighed i forhold til anvendelse af EU-retten, især [...] artikel 1, stk. 2, artikel 3, stk. 1, nr. 1 og 3, artikel 7, stk. 1-6 og stk. 8, og artikel 13, stk. 1 og 2, i [prawo o prokuraturze (lov om den offentlige anklagemyndighed), af 28. januar 2016 (Dz. U. af 2016, pos. 176, som

ændret)], hvis indhold angiver, at justitsministeren, der samtidig er den øverste anklager og den øverste anklagemyndighed, har ret til at udstede ordre til anklagere på lavere niveau, der begrænser eller hindrer den direkte anvendelse af EU-retten?«

Retsforhandlingerne for Domstolen

47 Den forelæggende ret har ligeledes anmodet Domstolen om, at denne sag undergives den fremskyndede procedure, som er fastsat i artikel 105, stk. 1, i Domstolens procesreglement. Ved kendelse af 8. november 2023, Barało (C-530/23, EU:C:2023:927), har Domstolens præsident efter at have hørt den refererende dommer og generaladvokaten besluttet ikke at imødekomme denne anmodning.

Om de præjudicielle spørgsmål

48 De spørgsmål, som den forelæggende ret har forelagt, vedrører hovedsageligt fortolkningen af en række bestemmelser i direktiv 2013/48 og direktiv 2016/1919. Med disse spørgsmål ønsker den forelæggende ret først og fremmest at få fastlagt rækkevidden af retten til adgang til advokatbistand og af en sårbar persons ret til retshjælp.

49 Spørgsmålene vedrørende flere EU-retlige begreber og forskellige proceduremæssige aspekter såsom bestemmelse af den direkte virkning af visse bestemmelser i direktiv 2013/48 og direktiv 2016/1919 eller den eventuelle forpligtelse til at give adgang til de retsmidler, som disse direktiver kræver, kommer imidlertid oven i hovedformålet med anmodningen om præjudiciel afgørelse og overlapper hinanden i ordlyden af de forskellige præjudicielle spørgsmål.

50 Henset til den måde, hvorpå samtlige disse spørgsmål er indbyrdes afhængige, skal det første til det tiende, det trettende og det fjortende spørgsmål behandles samlet i første række, for så vidt som de vedrører rækkevidden af retten til adgang til advokatbistand og af en sårbar persons ret til retshjælp samt konsekvenserne af en national lovgivnings eventuelle manglende overensstemmelse med de forpligtelser, der følger af direktiv 2013/48 og direktiv 2016/1919, i anden række det andet, det tiende og det ellevte spørgsmål, for så vidt som de vedrører kravet om effektive retsmidler i tilfælde af tilsidesættelse af de rettigheder, der er fastsat i disse direktiver, og antageligheden af bevismateriale, i tredje række det tolvte spørgsmål og endelig i fjerde række det femtende spørgsmål.

Det første til det tiende, det trettende og det fjortende spørgsmål, for så vidt som de vedrører rækkevidden af retten til adgang til advokatbistand og af en sårbar persons ret til retshjælp samt en national lovgivnings eventuelle manglende overensstemmelse med de forpligtelser, der følger af direktiv 2013/48 og direktiv 2016/1919

51 Med det første til det tiende, det trettende og det fjortende spørgsmål ønsker den forelæggende ret nærmere bestemt oplyst, om artikel 1, stk. 2, artikel 2, stk. 1, litra b), artikel 4, stk. 5, og artikel 9 i direktiv 2016/1919, sammenholdt med artikel 3, stk. 2, litra a)-c), og artikel 3, stk. 3, litra a) og b), i direktiv 2013/48, skal fortolkes således, at medlemsstaterne er forpligtede til for det første at sikre, at sårbarheden hos en tiltalt eller mistænkt person erkendes og anerkendes, inden den pågældende tiltalte eller mistænkte person afhøres i forbindelse med en straffesag, eller inden de

særlige efterforskningsmæssige eller bevissikrende foranstaltninger over for dem træffes, og for det andet at sikre, at disse personer har adgang til advokatbistand med ret til retshjælp med henblik på denne sag.

52 Med disse spørgsmål berører den forelæggende ret flere problemstillinger, som skal behandles successivt. Der er indledningsvis tale om at fastlægge de respektive anvendelsesområder for direktiv 2013/48 og direktiv 2016/1919 og den måde, hvorpå de hænger sammen indbyrdes. Dernæst skal der foretages en bedømmelse af rækkevidden af retten til adgang til advokatbistand og af en sårbar persons ret til retshjælp. Endelig skal, for at give den forelæggende ret en fuldstændig besvarelse, konsekvenserne af en national lovgivnings eventuelle manglende overensstemmelse med de forpligtelser, der følger af direktiv 2013/48 og direktiv 2016/1919, overvejes.

Om de respektive anvendelsesområder for direktiv 2013/48 og direktiv 2016/1919 og deres indbyrdes sammenhæng

53 Det fremgår udtrykkeligt af artikel 1, stk. 2, i direktiv 2016/1919, at dette direktiv supplerer direktiv 2013/48, idet retten til retshjælp er knyttet til udøvelsen af retten til advokatbistand. Artikel 2, stk. 1, litra a)-c), i direktiv 2016/1919 fastsætter endvidere, at direktivet finder anvendelse på mistænkte eller tiltalte under straffesager, som har ret til adgang til advokatbistand i medfør af direktiv 2013/48, og som enten er frihedsberøvet eller skal bistås af en advokat i henhold til EU-retten eller national ret eller skal eller har tilladelse til at overvære visse efterforsknings- eller bevissikringsforanstaltninger.

54 Artikel 3, stk. 2, litra a)-d), i direktiv 2013/48 bestemmer, at mistænkte eller tiltalte i forbindelse med en straffesag under alle omstændigheder har adgang til advokatbistand i fire tilfælde. De skal således sikres denne rettighed, for det første inden de afhøres af politiet eller af en anden retshåndhævende eller retslig myndighed, for det andet når der træffes visse efterforskningsmæssige eller bevissikrende foranstaltninger, for det tredje uden unødig forsinkelse efter frihedsberøvelsen og for det fjerde i tilstrækkelig god tid, inden de giver møde for en domstol med kompetence.

55 Det fremgår således af disse forskellige bestemmelser, at indtræden af de begivenheder, der er opregnet i artikel 3, stk. 2, litra a)-d), i direktiv 2013/48, ikke alene er en betingelse for udløsning af retten til adgang til advokatbistand, men samtidigt også er det for anvendelsen af direktiv 2016/1919 og den deri fastsatte ret til retshjælp.

56 Dette sammenfald i den beskyttelse, som disse direktiver giver, følger ligeledes af artikel 4, stk. 5, i direktiv 2016/1919, som udtrykkeligt pålægger medlemsstaterne at sikre, at der bevilges retshjælp uden unødig forsinkelse, og senest inden den pågældende afhøres af politiet, af en anden retshåndhævende myndighed eller af en retslig myndighed, eller inden de efterforskningsmæssige eller bevissikrende foranstaltninger, der er omhandlet i dette direktivs artikel 2, stk. 1, litra c), udføres.

57 Betydningen af, at der bevilges retshjælp på et tidligt tidspunkt, bekræftes af 24. betragtning til nævnte direktiv. Det følger heraf, at en midlertidig inddragelse af politiet og anklagemyndigheden i proceduren for bevilling af denne bistand også bør være mulig, når denne inddragelse i hastende situationer viser sig nødvendig for at kunne bevilge rettidig retshjælp.

58 Artikel 4, stk. 5, i direktiv 2016/1919 gennemfører således det formål, der forfølges med dette direktiv, som, således som det fremgår af første betragtning hertil, tager sigte på at sikre effektiviteten af retten til adgang til advokatbistand som fastsat i direktiv 2013/48, ved at medlemsstaterne finansierer adgangen til advokatbistand for mistænkte og tiltalte i straffesager.

59 Retten til adgang til advokatbistand er således et grundlæggende princip, som skal sætte mistænkte og tiltalte i stand til i praksis og effektivt at udøve deres ret til forsvar. Derfor skal de pågældende mistænkte og tiltalte have adgang til advokatbistand uden unødig forsinkelse og under alle omstændigheder fra det tidligste af fire specifikke tidspunkter, som er opregnet i artikel 3, stk. 2, litra a)-d), i direktiv 2013/48, herunder at blive afhørt af politiet (jf. i denne retning dom af 14.5.2024, Stachev, C-15/24 PPU, EU:C:2024:399, præmis 47 og 48). Det følger heraf, at for at denne bistand er effektiv, skal retshjælpen finde sted på et tidligt tidspunkt i sagen (jf. analogt dom af 19.9.2019, Rayonna prokuratura Lom, C-467/18, EU:C:2019:765, præmis 50).

Om rækkevidden af retten til adgang til advokatbistand og af en sårbar persons ret til retshjælp

60 Hvad angår situationen for sårbare personer pålægger artikel 13 i direktiv 2013/48 og artikel 9 i direktiv 2016/1919, der er affattet enslydende, medlemsstaterne ved gennemførelsen af disse direktiver at sikre, at der tages hensyn til de særlige behov hos mistænkte eller tiltalte, som er sårbare.

61 For det første har Domstolen i denne henseende fastslået, at personer med psykiske lidelser er omfattet af kategorien af de i denne artikel 13 omhandlede sårbare personer (jf. i denne retning dom af 19.9.2019, Rayonna prokuratura Lom, C-467/18, EU:C:2019:765, præmis 48). Eftersom, således som det er anført i denne doms præmis 53, direktiv 2016/1919 supplerer direktiv 2013/48, og idet disse to direktiver forfølger et fælles mål om at sikre beskyttelsen af mistænkte eller tiltalte personers rettigheder i straffesager, kan deres respektive personelle anvendelsesområder ikke divergere. Det følger heraf, at personer med psykiske lidelser ligeledes er omfattet af kategorien af de i artikel 9 i direktiv 2016/1919 omhandlede sårbare personer.

62 Hvad for det andet angår en angivelig forpligtelse for medlemsstaterne til at indføre en formodning for sårbarhed i forbindelse med straffesager, som den forelæggende ret har henvist til i det tredje spørgsmål, skal det fastslås, at EU-lovgiver ikke har præciseret rækkevidden af den forpligtelse, der påhviler medlemsstaterne i henhold til artikel 13 i direktiv 2013/48 eller artikel 9 i direktiv 2016/1919. Det kan derfor ikke udledes af disse to bestemmelser, at medlemsstaterne er forpligtede til under visse omstændigheder at opstille en formodning for, at den mistænkte eller tiltalte person er sårbar.

63 Det er ganske vist korrekt, at Kommissionens henstilling, som den forelæggende ret til støtte for sin anmodning om præjudiciel afgørelse har henvist til, opfordrer medlemsstaterne til at opstille en sådan formodning, navnlig for så vidt angår personer med psykiske lidelser, der forhindrer dem i at forstå og deltage effektivt i retssagen.

64 Denne henstilling er imidlertid en ikke-bindende retsakt, som ikke kan skabe forpligtelser for medlemsstaterne. Dette gælder så meget desto mere i forbindelse med en minimumsharmonisering, hvor udkastet til vedtagelse af en bindende tekst om særlige beskyttelsesforanstaltninger for mistænkte eller tiltalte, som er sårbare, der er nævnt i niende betragtning til direktiv 2013/48 og i fjerde betragtning til direktiv 2016/1919, ikke er blevet gennemført af EU-lovgiver.

65 Når dette er sagt, fremgår det af 23. betragtning til direktiv 2016/1919, at medlemsstaterne bør overholde De Forenede Nationers principper og retningslinjer for adgang til retshjælp i strafferetssystemer.

66 I henhold til punkt 23 i disse principper og retningslinjer påhviler det dog politiet, anklagemyndigheder og retsinstanser at sikre, at personer, der giver møde for dem, og som ikke har midler til at betale en advokat, og/eller som er sårbare, får juridisk bistand. Det præciseres endvidere i punkt 32 i de nævnte principper og retningslinjer, at der bør træffes særlige foranstaltninger for at sikre, at retshjælp reelt er tilgængelig for grupper med særlige behov, herunder psykisk syge og stofmisbrugere.

67 Endvidere fremgår det af 51. betragtning til direktiv 2013/48, at både anklagemyndigheden, de retshåndhævende myndigheder og de retslige myndigheder bør gøre det lettere for personer, der befinder sig i en potentielt svag position, effektivt at udøve rettighederne i dette direktiv. Med henblik herpå bør de navnlig, således som det fremgår af denne 51. betragtning, tage hensyn til enhver potentiel sårbarhed, der påvirker deres evne til at gøre brug af retten til adgang til advokatbistand, og tage hensigtsmæssige skridt til at sikre, at disse rettigheder garanteres.

68 Det følger heraf, at efterforskningsmyndigheder såsom anklagere skal sikre, at sårbarheden hos en person, der er mistænkt eller tiltalt i en straffesag, erkendes og anerkendes, inden der foretages afhøring af den pågældende mistænkte eller tiltalte i en straffesag, eller inden der træffes særlige efterforskningsmæssige eller bevissikrende foranstaltninger i forhold til disse personer, for, således som det er anført i denne doms præmis 59, at sætte dem i stand til i praksis og effektivt at udøve deres ret til et forsvar.

69 Det fremgår endvidere af 18. betragtning til direktiv 2016/1919, at navnlig under hensyntagen til behovene hos sårbare personer bør en anmodning om retshjælp indgivet af den pågældende mistænkte eller tiltalte ikke være en materiel betingelse for bevilling af retshjælp.

70 Således synes EU-lovgiver, uden at gå så langt som til at indføre en formodning for sårbarhed hos mistænkte eller tiltalte, ikke at have ønsket at gøre bevilling af retshjælp betinget af en anmodning fra den person, som befinder sig i en sårbar situation.

71 En medlemsstats valg om i henhold til artikel 4, stk. 2, i direktiv 2016/1919 at anvende en trangsvurdering til at afgøre, om retshjælp skal bevilges, kan for det tredje ikke forsinke bevillingen af denne retshjælp til en sårbar person. De kompetente myndigheder, der ikke er i stand til, således som det fremgår af 19. betragtning til dette direktiv, at bevilge retshjælp til den pågældende person inden vedkommendes afhøring af politiet, af en anden retshåndhævende myndighed eller af en judiciel myndighed, eller inden der udføres særlige efterforskningsmæssige eller bevissikrende foranstaltninger, skal således bevilge retshjælp på et akut eller foreløbigt grundlag, før en sådan afhøring eller før sådanne særlige foranstaltninger udføres.

72 Det følger heraf, at en sårbar person såsom en person med psykiske lidelser skal gives adgang til advokatbistand med ret til retshjælp uden unødig forsinkelse, og senest inden den pågældende afhøres af politiet, af en anden retshåndhævende myndighed eller af en retslig myndighed, eller inden de efterforskningsmæssige eller bevissikrende foranstaltninger, som denne person er forpligtet eller bemyndiget til at deltage i, udføres.

Om konsekvenserne af en national lovgivnings eventuelle manglende overensstemmelse med de forpligtelser, der følger af direktiv 2013/48 og direktiv 2016/1919

73 I den foreliggende sag fremgår det af den forelæggende rets oplysninger, at de relevante bestemmelser i national ret, navnlig strafferetsplejelovens artikel 79, stk. 1, nr. 3 og 4, fastsætter, at advokatbistand er obligatorisk, hvis der er rimelig tvivl om, hvorvidt den pågældendes evne til at anerkende gerningens betydning eller kontrollere sin adfærd enten var ikke-eksisterende eller betydeligt begrænset på gerningstidspunktet, samt når der er rimelig tvivl om, hvorvidt den pågældendes mentale helbred tillader vedkommende at deltage i retssagen eller forsvare sig på en selvstændig og fornuftig måde. I medfør af strafferetsplejelovens artikel 301 skal en mistænkt ligeledes afhøres under tilstedeværelse af en beskikket advokat, når vedkommende anmoder herom, idet advokatens fravær ikke er til hinder for afhøringen.

74 Den forelæggende ret har anmodet Domstolen om at afklare, om sådanne bestemmelser er forenelige med artikel 3, stk. 2 og 3, i direktiv 2013/48 samt med artikel 1, stk. 2, artikel 2, stk. 1, litra b), artikel 4, stk. 5, og artikel 9 i direktiv 2016/1919. Denne ret ønsker endvidere oplyst, om efterforskningsmyndigheder, retsinstanser eller ethvert andet statsligt organ har pligt til at se bort fra nationale bestemmelser, der er uforenelige med EU-retten, og erstatte disse med de bestemmelser i direktiv 2013/48 og direktiv 2016/1919, der har direkte virkning.

75 Efter den kompetencefordeling mellem Domstolen og de nationale retter, som ligger til grund for artikel 267 TEUF, tilkommer det i denne henseende ikke Domstolen at fortolke bestemmelserne i national ret eller at tage stilling til, om en national foranstaltning er forenelig med EU-retten (jf. i denne retning dom af 3.2.1977, Benedetti, 52/76, EU:C:1977:16, præmis 25, af 21.1.1993, Deutsche Shell, C-188/91, EU:C:1993:24, præmis 27, og af 15.10.2024, KUBERA, C-144/23, EU:C:2024:881, præmis 53).

76 Det tilkommer således den forelæggende ret at efterprøve, om de ovennævnte bestemmelser i national ret er forenelige med EU-retten. Når dette er sagt, tilkommer det Domstolen at give den forelæggende ret visse nyttige retningslinjer i lyset af de oplysninger, der fremgår af forelæggelsesafgørelsen (dom af 9.4.2024, Profi Credit Polska (Genoptagelse af sagen, hvor der er blevet truffet en endelig afgørelse), C-582/21, EU:C:2024:282, præmis 64, og af 15.10.2024, KUBERA, C-144/23, EU:C:2024:881, præmis 53).

77 I denne forbindelse bemærkes i første række, at med henblik på at sikre den effektive virkning af alle bestemmelser i EU-retten indebærer princippet om forrang navnlig en pligt for de nationale retsinstanser til i videst muligt omfang at fortolke national ret i lyset af den pågældende EU-retsakts ordlyd og formål med henblik på at komme frem til en afgørelse, som er i overensstemmelse med det formål, der forfølges hermed (jf. i denne retning dom af 5.10.2004, Pfeiffer m.fl., C-397/01 – C-403/01, EU:C:2004:584, præmis 119, af 29.6.2017, Popławski, C-579/15, EU:C:2017:503, præmis 31, og af 5.9.2024, M.S. m.fl. (Mindreåriges processuelle rettigheder), C-603/22, EU:C:2024:685, præmis 116).

78 Forpligtelsen til at foretage en overensstemmende fortolkning af national ret er imidlertid underlagt visse begrænsninger, og den kan bl.a. ikke tjene som grundlag for en fortolkning contra legem af national ret (jf. i denne retning dom af 29.6.2017, Popławski, C-579/15, EU:C:2017:503, præmis 33, og af 5.9.2024, M.S. m.fl. (Mindreåriges processuelle rettigheder), C-603/22, EU:C:2024:685, præmis 117).

79 Såfremt det ikke er muligt at anlægge en fortolkning af national ret, der er i overensstemmelse med de EU-retlige krav, pålægger princippet om forrang således den nationale retsinstans at sikre den fulde virkning af EU-rettens krav i den sag, som den skal behandle. Med henblik herpå skal denne retsinstans om fornødent af egen drift undlade at anvende enhver national lovgivning eller praksis, endog senere, der er i strid med en bestemmelse i EU-retten, der har direkte virkning, uden at den behøver at anmode om eller afvente en forudgående ophævelse af denne nationale lovgivning eller praksis ad lovgivningsvejen eller ved noget andet forfatningsmæssigt middel (jf. i denne retning dom af 5.9.2024, M.S. m.fl. (Mindreåriges processuelle rettigheder), C-603/22, EU:C:2024:685, præmis 118).

80 De kompetente nationale myndigheder skal således sikre, at de rettigheder, som direkte berørte fysiske eller juridiske personer har i henhold til en EU-retlig bestemmelse, som indholdsmæssigt fremstår som ubetinget og tilstrækkeligt præcis, bliver overholdt (jf. analogt dom af 3.10.2019, Wasserleitungsverband Nördliches Burgenland m.fl., C-197/18, EU:C:2019:824, præmis 32, og af 19.5.2022, Spetsializirana prokuratura (Sag mod en tiltalt på flugt), C-569/20, EU:C:2022:401, præmis 28).

81 I mangel af rettidige gennemførelsesforanstaltninger eller i tilfælde af en ukorrekt gennemførelse af et direktiv, påhviler det i denne sammenhæng de nationale retsinstanser og alle statslige organer at sikre denne overholdelse. Disse organer, herunder retshåndhævende myndigheder såsom politiet og anklagemyndigheden, er således, ligesom de nationale domstole, forpligtet til dels at undlade at anvende enhver bestemmelse i national ret, der ikke er i overensstemmelse med ubetingede og tilstrækkeligt præcise bestemmelser i et direktiv, dels at anvende disse bestemmelser, der efter deres indhold tillægger private rettigheder i forhold til staten (jf. i denne retning dom af 19.1.1982, Becker, 8/81, EU:C:1982:7, præmis 25, af 22.6.1989, Costanzo, 103/88, EU:C:1989:256, præmis 30 og 31, af 19.11.1991, Francovich m.fl., C-6/90 og C-9/90, EU:C:1991:428, præmis 11, og af 20.4.2023, Autorità Garante della Concorrenza e del Mercato (Comune di Ginosa), C-348/22, EU:C:2023:301, præmis 77).

82 Hvad i anden række angår den direkte virkning af de EU-retlige bestemmelser, der er omhandlet i denne doms præmis 74, fremgår det af fast retspraksis, at en EU-bestemmelse for det første er ubetinget, når den indeholder en forpligtelse, som ikke er undergivet betingelser og ej heller, i henseende til gennemførelse eller virkninger, gjort afhængig af, at EU-institutioner eller institutioner i medlemsstaterne i så henseende udsteder andre retsakter end retsakten til gennemførelse heraf i national ret, og for det andet er tilstrækkelig præcis til at kunne påberåbes af private og anvendes af en retsinstans, når den indeholder en forpligtelse, der er utvetydigt formuleret (jf. i denne retning dom af 3.4.1968, Molkerei-Zentrale Westfalen/Lippe, 28/67, EU:C:1968:17, s. 478, af 8.3.2022, Bezirkshauptmannschaft Hartberg-Fürstenfeld (Direkte virkning), C-205/20, EU:C:2022:168, præmis 18, og af 1.8.2022, TL (Ingen tolk eller oversættelse), C-242/22 PPU, EU:C:2022:611, præmis 50).

83 Domstolen har endvidere fastslået, at selv om et direktiv giver medlemsstaterne – når de vedtager de nærmere bestemmelser for direktivets gennemførelse – en vis skønsmargen, kan en bestemmelse i dette direktiv anses for at have en ubetinget og præcis karakter, når den utvetydigt pålægger medlemsstaterne en pligt til at tilvejebringe et bestemt resultat, og når der ikke er knyttet nogen betingelse til anvendelsen af den regel, som følger af forpligtelsen (jf. i denne retning dom af 8.3.2022, Bezirkshauptmannschaft Hartberg-Fürstenfeld (Direkte virkning), C-205/20, EU:C:2022:168, præmis 19, og af 1.8.2022, TL (Ingen tolk eller oversættelse), C-242/22 PPU, EU:C:2022:611, præmis 51). Det afgørende i denne henseende er, at den skønsmargen, som medlemsstaterne har i medfør af det pågældende direktiv, ikke er til hinder for fastlæggelsen af

indholdet af den minimumsbeskyttelse eller mindstegaranti, som tilkommer de personer, der er omfattet af dette direktiv (jf. i denne retning dom af 14.7.1994, Faccini Dori, C-91/92, EU:C:1994:292, præmis 17, og af 20.4.2023, Autorità Garante della Concorrenza e del Mercato (Comune di Ginosa), C-348/22, EU:C:2023:301, præmis 65).

84 Hvad for det første angår artikel 3, stk. 2 og 3, i direktiv 2013/48 fremgår det af selve ordlyden af dette direktivs artikel 3, stk. 2, at mistænkte eller tiltalte har adgang til advokatbistand uden unødig forsinkelse, og under alle omstændigheder fra ét af fire tidspunkter, der successivt er opregnet i denne bestemmelses litra a)-d), alt efter hvad der indtræffer først. Denne bestemmelse har derfor direkte virkning, for så vidt som den utvetydigt pålægger medlemsstaterne at sikre adgang til advokatbistand, fra ét af flere særlige tidspunkter indtræffer, uden at disse medlemsstater har nogen skønsmargen eller kan knytte nogen betingelser til denne forpligtelse, og uden at det er nødvendigt at udstede nogen EU- eller national retsakt i så henseende.

85 Ved at opregne de forhold, der udgør denne ret til adgang til advokatbistand, har artikel 3, stk. 3, i nævnte direktiv ligeledes direkte virkning, idet denne bestemmelse ubetinget og tilstrækkeligt præcist fastsætter et indhold i form af en minimumsbeskyttelse for mistænkte eller tiltalte.

86 For det andet fastsætter artikel 4, stk. 5, i direktiv 2016/1919 ligeledes en klart identificeret forpligtelse, hvis gennemførelse er ubetinget defineret.

87 Ifølge ordlyden af denne bestemmelse skal retshjælp således bevilges til mistænkte og tiltalte uden unødig forsinkelse, og senest inden den pågældende afhøres af politiet, af en retshåndhævende myndighed eller af en retslig myndighed, eller inden de efterforskningsmæssige eller bevissikrende foranstaltninger, der er omhandlet i dette direktivs artikel 2, stk. 1, litra c), udføres.

88 Det følger heraf, at selv om medlemsstaterne i henhold til nævnte direktivs artikel 4, stk. 2, kan vælge at anvende en trangsvurdering, en vurdering af sagens realitet eller begge dele som grundlag for en afgørelse om, hvorvidt der skal bevilges retshjælp, kan denne skønsmargen ikke have indflydelse på det tidspunkt, på hvilket denne retshjælp skal bevilges, idet denne er afgrænset af angivelsen af en tidsbegrænsning, som er præciseret i samme direktivs artikel 4, stk. 5.

89 Hvad for det tredje angår artikel 9 i direktiv 2016/1919 fastsætter denne bestemmelse ved at pålægge medlemsstaterne at sikre, at der tages hensyn til de særlige behov hos mistænkte eller tiltalte, som er sårbare, en pligt til for medlemsstaterne at tilvejebringe et bestemt resultat, hvortil der ikke er knyttet nogen betingelse for anvendelsen af den regel, som følger af forpligtelsen.

90 Den skønsmargen, som medlemsstaterne er tillagt for at definere den måde, hvorpå der skal tages hensyn til særlige behov hos mistænkte eller tiltalte, der befinder sig i en særligt sårbar situation, begrænses således af medlemsstaternes forpligtelse, som generelt og utvetydigt er fastsat i samme bestemmelse, til at sikre, at der ved denne gennemførelse tages særligt hensyn til disse personer.

91 Det følger af samtlige ovenstående grunde, at det påhviler den forelæggende ret i videst muligt omfang at fortolke de nationale bestemmelser, der bl.a. er omhandlet i denne doms præmis 73, i overensstemmelse med EU-retten for at sikre den fulde virkning heraf. Såfremt en sådan fortolkning ikke kan anlægges, tilkommer det den forelæggende ret af egen drift at se bort fra de nationale bestemmelser, der forekommer uforenelige med artikel 3, stk. 2 og 3, i direktiv 2013/48 samt med artikel 4, stk. 5, og artikel 9 i direktiv 2016/1919, og at anvende de nævnte bestemmelser i disse direktiver, idet de forpligtelser, der opstilles heri, gælder for alle organer i medlemsstaterne, herunder retshåndhævende myndigheder såsom politiet og anklagemyndigheden.

Konklusion vedrørende det første til det tiende, det trettende og det fjortende spørgsmål

92 Henset til ovenstående betragtninger skal det første til det tiende, det trettende og det fjortende spørgsmål besvares med, at artikel 2, stk. 1, litra b), artikel 4, stk. 5, og artikel 9 i direktiv 2016/1919, sammenholdt med artikel 3, stk. 2, litra a)-c), og artikel 3, stk. 3, i direktiv 2013/48, skal fortolkes således, at medlemsstaterne er forpligtede til for det første at sikre, at sårbarheden hos en tiltalt eller mistænkt person erkendes og anerkendes, inden den pågældende tiltalte eller mistænkte person afhøres i forbindelse med en straffesag, eller inden de særlige efterforskningsmæssige eller bevissikrende foranstaltninger over for dem træffes, og for det andet at sikre, at disse personer har adgang til advokatbistand med ret til retshjælp med henblik på denne sag, uden unødig forsinkelse, og senest inden den pågældende afhøres af politiet, af en anden retshåndhævende myndighed eller af en retslig myndighed, eller inden de efterforskningsmæssige eller bevissikrende foranstaltninger, som den pågældende tiltalte eller mistænkte person er forpligtet eller bemyndiget til at deltage i, udføres.

Det andet, det tiende, det ellevte og det trettende spørgsmål, for så vidt som de vedrører kravet om effektive retsmidler og antageligheden af bevismateriale

93 Det bemærkes indledningsvis, at med ordlyden af det 11. spørgsmål tager den forelæggende ret sigte på artikel 8 i direktiv 2016/1919 og ikke artikel 12, stk. 1, i direktiv 2013/48. Den forelæggende ret har imidlertid henvist til denne sidstnævnte bestemmelse i begrundelsen for anmodningen om præjudiciel afgørelse, idet de to artikler vedrører retsmidler og er affattet enslydende.

94 Under disse omstændigheder skal det lægges til grund, at den forelæggende ret med det andet, det tiende, det ellevte og det trettende spørgsmål nærmere bestemt ønsker oplyst, om artikel 12 i direktiv 2013/48 og artikel 8 i direktiv 2016/1919 skal fortolkes således, at de kræver, at afgørelser om dels vurdering af en mistænkts eller en tiltalts eventuelle sårbarhed, dels afslag på bevilling af retshjælp til en sårbar person og beslutningen om at afhøre denne person uden en advokat til stede skal begrundes og kan gøres til genstand for et effektivt retsmiddel. Den forelæggende ret ønsker endvidere oplyst, om disse bestemmelser skal fortolkes således, at de er til hinder for en national lovgivning, som inden for rammerne af en straffesag ikke gør det muligt for en retsinstans at afvise inkriminerende beviser, der stammer fra forklaringer, som en sårbar person har afgivet under en afhøring, der blev foretaget af politiet, af en anden retshåndhævende myndighed eller af en retslig myndighed i strid med de rettigheder, der er fastsat i direktiv 2013/48 eller direktiv 2016/1919.

95 I denne henseende følger det indledningsvis af selve ordlyden af artikel 12, stk. 1, i direktiv 2013/48 og artikel 8 i direktiv 2016/1919, at mistænkte eller tiltalte skal have effektive retsmidler i henhold til national ret i tilfælde, hvor rettighederne i henhold til de nævnte direktiver tilsidesættes.

96 Domstolen har allerede fastslået, at den førstnævnte af disse bestemmelser pålægger medlemsstaterne at sikre overholdelsen af retten til en retfærdig rettergang og retten til et forsvar, der er fastsat i henholdsvis chartrets artikel 47 og artikel 48, stk. 2, ved at fastsætte et effektivt retsmiddel, som gør det muligt for enhver mistænkt eller tiltalt person at indbringe sagen for en domstol, der skal efterprøve, om de rettigheder, som personen er tillagt i henhold til direktiv 2013/48, ikke er blevet tilsidesat (jf. i denne retning dom af 7.9.2023, Rayonna prokuratura Lovech, teritorialno otdelenie Lukovit (Kropsvisitation), C-209/22, EU:C:2023:634, præmis 51).

97 Den samme fortolkning gør sig gældende for så vidt angår artikel 8 i direktiv 2016/1919. Bevilling af retshjælp er således et aspekt af retten til adgang til effektive retsmidler, som er udtrykkeligt sikret ved chartrets artikel 47, stk. 3, idet formålet med dette direktiv er at sikre effektiviteten af retten til adgang til advokatbistand som fastsat i direktiv 2013/48. Med deres kombinerede virkning bidrager disse to direktiver således til realiseringen af retten til adgang til effektive retsmidler, som er fastsat i chartrets artikel 47, stk. 1, idet bevilling af retshjælp fremmer retten til adgang til advokatbistand (jf. i denne retning dom af 22.6.2023, K.B. og F.S. (Prøvelse ex officio på det strafferetlige område), C-660/21, EU:C:2023:498, præmis 44).

98 Det følger heraf, at artikel 12, stk. 1, i direktiv 2013/48 og artikel 8 i direktiv 2016/1919 skal fortolkes således, at disse bestemmelser er til hinder for enhver national foranstaltning, der udgør en hindring for udøvelsen af effektive retsmidler i tilfælde af tilsidesættelse af rettigheder, som disse direktiver gennemfører (jf. i denne retning dom af 19.9.2019, Rayonna prokuratura Lom, C-467/18, EU:C:2019:765, præmis 57 og 58, og af 22.6.2023, K.B. og F.S. (Prøvelse ex officio på det strafferetlige område), C-660/21, EU:C:2023:498, præmis 37).

99 Det skal dernæst præciseres, at chartrets artikel 47 og 48 ikke pålægger medlemsstaterne at indføre selvstændige søgsmål, som mistænkte eller tiltalte personer vil kunne anlægge med henblik på at forsvare de rettigheder, som de er tillagt ved de nævnte direktiver. Ifølge fast retspraksis forpligter EU-retten, og herunder chartrets bestemmelser, nemlig ikke medlemsstaterne til at indføre andre søgsmålsmuligheder end dem, som følger af national ret, medmindre det imidlertid fremgår af den omhandlede nationale retsordens opbygning, at der ikke foreligger noget retsmiddel, som giver mulighed for, selv indirekte, at sikre, at borgernes rettigheder i henhold til EU-retten overholdes (jf. i denne retning dom af 13.3.2007, Unibet, C-432/05, EU:C:2007:163, præmis 71, af 21.12.2021, Randstad Italia, C-497/20, EU:C:2021:1037, præmis 62, og af 7.9.2023, Rayonna prokuratura Lovech, teritorialno otdelenie Lukovit (Kropsvisitation), C-209/22, EU:C:2023:634, præmis 54).

100 Det skal i denne forbindelse tilføjes, at artikel 12, stk. 1, i direktiv 2013/48 og artikel 8 i direktiv 2016/1919 bestemmer, at retten til at få fastslået eventuelle tilsidesættelser af de rettigheder, der følger af disse direktiver, indrømmes i henhold til »national ret«, idet artikel 12, stk. 2, i direktiv 2013/48 præciserer, at antageligheden af bevismateriale fortsat henhører under nationale regler og systemer.

101 De nævnte bestemmelser fastlægger derfor ikke den fremgangsmåde, hvorefter tilsidesættelser af disse rettigheder skal kunne påberåbes, hvorved medlemsstaterne således indrømmes en vis skønsmargen med hensyn til at fastlægge de specifikke procedurer, der vil finde anvendelse i denne henseende (jf. i denne retning dom af 7.9.2023, Rayonna prokuratura Lovech, teritorialno otdelenie Lukovit (Kropsvisitation), C-209/22, EU:C:2023:634, præmis 52), med forbehold for, således som det fremgår af artikel 12, stk. 2, i direktiv 2013/48, iagttagelse af retten til et forsvar og en retfærdig rettergang ved vurderingen af mistænktes eller tiltaltes forklaringer, der er afgivet, eller af beviser, der er indhentet i strid med de pågældendes ret til adgang til advokatbistand.

102 Der er følgelig intet i disse direktiver, der forpligter den nationale retsinstans til automatisk at se bort fra alt det bevismateriale, der er tilvejebragt i strid med de rettigheder, der følger af direktiv 2013/48 og direktiv 2016/1919. Det følger imidlertid af Den Europæiske Menneskerettighedsdomstols praksis, der, således som det fremgår af 50. og 53. betragtning til det førstnævnte af disse direktiver og af 17. og 30. betragtning til det sidstnævnte, skal tages i

betragtning, når en processuel fejl konstateres, at det påhviler de nationale retter at prøve, om den er blevet afhjulpet under den procedure, der er fulgt heraf (jf. i denne retning dom af 14.5.2024, Stachev, C-15/24 PPU, EU:C:2024:399, præmis 96).

103 I det tilfælde, hvor der er blevet indsamlet bevismateriale i strid med kravene i de nævnte direktiver, skal det således fastslås, om straffesagen i sin helhed på trods af denne mangel på det tidspunkt, hvor den ret, for hvilken sagen er indbragt, skal træffe sin afgørelse, kan anses for at være retfærdig, idet der skal tages hensyn til en række faktorer, herunder spørgsmålet om, hvorvidt de udtalelser, der er indhentet uden tilstedeværelse af en advokat, udgør en integrerende eller væsentlig del af de belastende dokumenter, samt styrken af de øvrige sagsakter (dom af 14.5.2024, Stachev, C-15/24 PPU, EU:C:2024:399, præmis 97).

104 Det følger heraf, at EU-retten ikke pålægger medlemsstaterne at fastsætte en mulighed for, at en retsinstans kan afvise inkriminerende beviser, der stammer fra forklaringer, som en sårbar person har afgivet under en afhøring, der blev foretaget af politiet, af en anden retshåndhævende myndighed eller af en retslig myndighed i strid med de i direktiv 2013/48 eller direktiv 2016/1919 fastsatte rettigheder, forudsat dog, at denne retsinstans inden for rammerne af straffesagen er i stand til at efterprøve, om disse rettigheder, sammenholdt med chartrets artikel 47 og artikel 48, stk. 2, er blevet overholdt, og kan drage alle de konsekvenser, som følger af denne tilsidesættelse, navnlig hvad angår bevisværdien af de beviser, der er frembragt under sådanne omstændigheder (jf. analogt dom af 5.9.2024, M.S. m.fl. (Mindreåriges processuelle rettigheder), C-603/22, EU:C:2024:685, præmis 174).

105 Endelig fremgår det af Domstolens praksis, at når medlemsstaterne gennemfører direktiv 2013/48 og direktiv 2016/1919, er de forpligtet til at sikre overholdelsen af de krav, der følger såvel af retten til effektive retsmidler og af retten til en retfærdig rettergang, der er fastsat i chartrets artikel 47, stk. 1 og 2, som af retten til forsvar, der er fastsat i artikel 48, stk. 2, heri (jf. i denne retning dom af 22.6.2023, K.B. og F.S. (Prøvelse ex officio på det strafferetlige område), C-660/21, EU:C:2023:498, præmis 40).

106 I henhold til fast retspraksis er meddelelsen af begrundelsen et aspekt af retten til adgang til effektive retsmidler, for så vidt som den gør det muligt at sikre en effektiv domstolsprøvelse. For at en mistænkt eller tiltalt på de bedst mulige vilkår kan forsvare de rettigheder, som de er givet i henhold til disse direktiver, samt på et fuldt oplyst grundlag kan beslutte sig for, om det vil være formålstjenligt at anlægge sag ved domstolene, har den kompetente nationale myndighed desuden en forpligtelse til at give oplysning om de grunde, der har ført til afslaget (jf. i denne retning dom af 15.10.1987, Heylens m.fl., 222/86, EU:C:1987:442, præmis 15, og af 17.3.2011, Peñarroja Fa, C-372/09 og C-373/09, EU:C:2011:156, præmis 63).

107 Henset til ovenstående betragtninger skal artikel 12 i direktiv 2013/48 og artikel 8 i direktiv 2016/1919 fortolkes således, at disse bestemmelser kræver, at afgørelser om dels vurdering af en mistænkts eller en tiltalts eventuelle sårbarhed, dels afslag på bevilling af retshjælp til en sårbar person og beslutningen om at afhøre denne person uden en advokat til stede skal begrundes og kan gøres til genstand for et effektivt retsmiddel.

108 Disse bestemmelser er derimod ikke til hinder for en national lovgivning, der i forbindelse med en straffesag ikke gør det muligt for en retsinstans at afvise inkriminerende beviser, der stammer fra forklaringer, som en sårbar person har afgivet under en afhøring, der blev foretaget af politiet eller en anden retshåndhævende myndighed i strid med de rettigheder, der er fastsat i direktiv 2013/48 eller direktiv 2016/1919, forudsat dog, at denne retsinstans inden for rammerne af straffesagen

dels er i stand til at efterprøve, om disse rettigheder, sammenholdt med chartrets artikel 47 og artikel 48, stk. 2, er blevet overholdt, dels kan drage alle de konsekvenser, som følger af denne tilsidesættelse, navnlig hvad angår bevisværdien af de beviser, der er frembragt under sådanne omstændigheder.

Det 12. spørgsmål

109 Med det 12. spørgsmål ønsker den forelæggende ret nærmere bestemt oplyst, om afhøring af en mistænkt, der foretages på det psykiatriske hospital, hvor den pågældende mistænkte er indlagt, uden at vedkommende bistås af en advokat, og uden at der tages hensyn til den tilstand af usikkerhed, som mistænkte befinder sig i, og under forhold, hvor vedkommende har væsentligt begrænset mulighed for at udtrykke sig, og med psykisk sårbarhed, udgør umenneskelig behandling som omhandlet i navnlig chartrets artikel 4.

110 Det følger i denne henseende af fast retspraksis, at for at opnå en fortolkning af EU-retten, som den nationale retsinstans kan bruge, er det således påkrævet, at denne giver en beskrivelse af de faktiske omstændigheder og regler, som de forelagte spørgsmål hænger sammen med, eller i al fald forklarer de faktiske forhold, der er baggrunden for dens spørgsmål. Denne retsinstans skal endvidere angive de nøjagtige grunde til, at den har rejst spørgsmål om fortolkningen af EU-retten og har fundet det nødvendigt at forelægge Domstolen en anmodning om præjudiciel afgørelse (jf. i denne retning dom af 26.1.1993, Telemarsicabruzzo m.fl., C-320/90 – C-322/90, EU:C:1993:26, præmis 6, af 8.9.2009, Liga Portuguesa de Futebol Profissional og Bwin International, C-42/07, EU:C:2009:519, præmis 40, og af 29.7.2024, LivaNova, C-713/22, EU:C:2024:642, præmis 54).

111 Som det fremgår af procesreglementets artikel 94, litra a) og c), skal en anmodning om præjudiciel afgørelse bl.a. indeholde en kortfattet fremstilling af de relevante faktiske omstændigheder eller i det mindste en fremstilling af de faktiske oplysninger, som ligger til grund for spørgsmålene, og en fremstilling af grundene til, at den forelæggende ret finder, at der er tvivl om fortolkningen eller gyldigheden af visse EU-retlige bestemmelser, samt af sammenhængen mellem disse bestemmelser og den nationale lovgivning, som finder anvendelse på tvisten i hovedsagen.

112 I den foreliggende sag indeholder anmodningen om præjudiciel afgørelse ingen oplysninger om de betingelser, hvorunder afhøringen af K.P. på hospitalet fandt sted. Anmodningen gør det heller ikke muligt at forstå, hvorfor en besvarelse af det 12. spørgsmål er nødvendig for, at den forelæggende ret kan afgøre tvisten i hovedsagen.

113 Under disse omstændigheder kan det 12. spørgsmål ikke antages til realitetsbehandling.

Det 15. spørgsmål

114 Med det 15. spørgsmål ønsker den forelæggende ret oplyst, om EU-retten er til hinder for en national lovgivning, som fastsætter anklagemyndighedens direkte afhængighed af den udøvende myndighed, og, i bekræftende fald, om anklagemyndigheden i perioden forud for straffesagen skal undlade at anvende bestemmelserne i en sådan lovgivning.

115 I det foreliggende tilfælde fremgår det af oplysningerne fra den forelæggende ret, at i hovedsagen er perioden forud for straffesagen afsluttet. Under disse omstændigheder har spørgsmålet om, hvorvidt det i forbindelse med denne periode forholder sig således, at anklagemyndigheden har

en forpligtelse til at undlade at anvende de nationale bestemmelser, der er i strid med EU-retten, med henblik på at sikre effektiviteten af disse personers rettigheder, derfor ikke til formål, at EU-retten fortolkes med henblik på de objektive formål med en afgørelse af hovedsagen, men er af generel og hypotetisk karakter.

116 Det følger af fast retspraksis, at proceduren efter artikel 267 TEUF er et middel til samarbejde mellem Domstolen og de nationale retter, som giver Domstolen mulighed for at forsyne de nationale retter med de elementer vedrørende fortolkningen af EU-retten, som er nødvendige for, at de kan afgøre de for dem verserende tvister, og at begrundelsen for den præjudicielle forelæggelsesprocedure ikke er, at der skal afgives responsa vedrørende generelle eller hypotetiske spørgsmål, men at der foreligger et behov med henblik på selve afgørelsen af en retstvist (jf. i denne retning dom af 16.12.1981, Foglia, 244/80, EU:C:1981:302, præmis 18, af 18.10.1990, Dzodzi, C-297/88 og C-197/89, EU:C:1990:360, præmis 33, af 26.3.2020, Miasto Łowicz og Prokurator Generalny, C-558/18 og C-563/18, EU:C:2020:234, præmis 44, og af 5.9.2024, M.S. m.fl. (Mindreåriges processuelle rettigheder), C-603/22, EU:C:2024:685, præmis 75).

117 Under disse omstændigheder kan det 15. spørgsmål ikke antages til realitetsbehandling.

Sagsomkostninger

118 Da sagens behandling i forhold til hovedsagens parter udgør et led i den sag, der verserer for den forelæggende ret, tilkommer det denne at træffe afgørelse om sagsomkostningerne. Bortset fra nævnte parters udgifter kan de udgifter, som er afholdt i forbindelse med afgivelse af indlæg for Domstolen, ikke erstattes.

På grundlag af disse præmisser kender Domstolen (Anden Afdeling) for ret:

1) Artikel 2, stk. 1, litra b), artikel 4, stk. 5, og artikel 9 i Europa-Parlamentets og Rådets direktiv (EU) 2016/1919 af 26. oktober 2016 om retshjælp til mistænkte og tiltalte i straffesager og til eftersøgte i sager angående europæiske arrestordrer, sammenholdt med artikel 3, stk. 2, litra a)-c), og artikel 3, stk. 3, i Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2013/48/EU af 22. oktober 2013 om ret til adgang til advokatbistand i straffesager og i sager angående europæiske arrestordrer og om ret til at få en tredjemand underrettet ved frihedsberøvelse og til at kommunikere med tredjemand og med konsulære myndigheder under frihedsberøvelsen,

skal fortolkes således, at

medlemsstaterne er forpligtede til for det første at sikre, at sårbarheden hos en tiltalt eller mistænkt person erkendes og anerkendes, inden den pågældende tiltalte eller mistænkte person afhøres i forbindelse med en straffesag, eller inden de særlige efterforskningsmæssige eller bevissikrende foranstaltninger over for dem træffes, og for det andet at sikre, at disse personer har adgang til advokatbistand med ret til retshjælp med henblik på denne sag, uden unødig forsinkelse, og senest inden den pågældende afhøres af politiet, af en anden retshåndhævende myndighed eller af en retslig myndighed, eller inden de efterforskningsmæssige eller bevissikrende foranstaltninger, som den pågældende tiltalte eller mistænkte person er forpligtet eller bemyndiget til at deltage i, udføres.

2) Artikel 12 i direktiv 2013/48 og artikel 8 i direktiv 2016/1919

skal fortolkes således, at

disse bestemmelser kræver, at afgørelser om dels vurdering af en mistænkts eller en tiltalts eventuelle sårbarhed, dels afslag på bevilling af retshjælp til en sårbar person og beslutningen om at afhøre denne person uden en advokat til stede skal begrundes og kan gøres til genstand for et effektivt retsmiddel.

Disse bestemmelser er derimod ikke til hinder for en national lovgivning, der i forbindelse med en straffesag ikke gør det muligt for en retsinstans at afvise inkriminerende beviser, der stammer fra forklaringer, som en sårbar person har afgivet under en afhøring, der blev foretaget af politiet eller en anden retshåndhævende myndighed i strid med de rettigheder, der er fastsat i direktiv 2013/48 eller direktiv 2016/1919, forudsat dog, at denne retsinstans inden for rammerne af straffesagen dels er i stand til at efterprøve, om disse rettigheder, sammenholdt med artikel 47 og artikel 48, stk. 2, i Den Europæiske Unions charter om grundlæggende rettigheder, er blevet overholdt, dels kan drage alle de konsekvenser, som følger af denne tilsidesættelse, navnlig hvad angår bevisværdien af de beviser, der er frembragt under sådanne omstændigheder.

Underskrifter